

RDEČI PRAPOR

Izhaja v Ljubljani vsako
sredo in soboto.

Na občina za avstro-ogrsko kraje
za celo leto 10:40 K, za pol leta
5:20 K, za četrt leta 2:60 K, me-
sečno 90 vin.; za Nemčijo za celo
leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt
leta 3 K; za Ameriko za celo leto
14 K, za pol leta 7 K.

Posredna številka 18 v.

Reklamacije so poštnine preste.
Ne frankirani pisma se ne spre-
jemajo. Repkopir se ne vrača,
insoati. Hrotopna polt-vrtica
(širina 38 mm) za enkrat 20 vin.,
vsikrat po dogovoru.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

12. številka.

V Ljubljani, v sredo dne 10. februarja 1909.

Leto XII.

Delavnemu ljudstvu vseh narodov v Avstriji!

Delavci! Volilci!

Državni zbor zaključen!

Vlada barona Bienenrtha je prekinila delovanje ljudskega parlamenta; frivolno motenje male skupine ljudi, ki nimajo politične vesti in ne čutijo nobene odgovornosti, je porabila vlada za povod in pretvezo, da zakrije svojo lastno nesposobnost z nepotrebnim in nasilnim sredstvom.

Delavci!

Desetletja je vodil delavski razred vseh narodov v Avstriji požrtvovalen boj za splošno in enako volilno pravico. Njegovemu naskoku je podlegel stari privilegijski parlament.

V ljudskem parlamentu je jamstvo in upanje bodočnosti za vse narode.

Od novega ljudskega parlamenta so pričakovale množice delavnega ljudstva izpolnitev svojih najnujnejših zahtev:

Zavarovanje za starost in obnemoglost; izpolnitev delavskih varstvenih zakonov; uspešna sredstva zoper draginjo življenja, zoper bedo s stanovanji, zoper odušeno delovanje kartelov;

poljudne reforme davčnih zakonov; skrajšanje vojaške službe.

Vlada se je vdala zahtevam ljudskih množic ter je predložila zbornici poslancev načrt zakona, ki naj bi izpolnil zavarovanje za bolezen in nezgode ter vpeljal zavarovanje za starost in obnemoglost za delavce, obrtnike in kmete. O celi grmadi socialnih in gospodarskih reformnih predlogov se ima posvetovati parlament.

To delo je preprečil nacionalni prepri.

Frivolna obstrukcija v češkem deželnem zboru ter ščuvanje proti nemškim manjšinam v čeških, a proti češkim v nemških mestih je nanovo podžgalo šovinizem. Vladna modrost ni poznala drugega odgovora kakor žuganje z vislicami. Ko se je sešel parlament, so nemški in češki nacionalisti otežčali parlamentu z nepotrebnimi nujnimi predlogi vsako uspešno delo. Težka gospodarska kriza pritiska na naše narodno gospodarstvo; na deset tisoč delavcev je brez dela, na stotisoče jih mora v dobi strašne draginje preživljati ženo in otroke z zmanjšanimi dohodki — a nemški in češki šoviniisti so se prepirali v parlamentu cele dni, ali naj bodo na neki lokalni železnici na Češkem samo nemški, ali tudi češki napisi. Naši stari stradalci, naši pohabljeni morajo beračiti, na tisoče bledih otrok umira kot žrtve morilnih posledic kapitalističnega izkoriščanja — a meščanske stranke se zanimajo predvsem za vprašanje, če imajo dijaki v Pragi pravico, izprehajati se s pisanimi čepicami po Prikopih ali ne.

Nacionalisti se prepirajo — državna moč pa pada v roke.

Spletkarije dvorske kamarile, katere orodje je bila krščansko-socialna stranka, so privedle gospoda pl. Bienenrtha do moči. Njegov bankrot je tudi neuspeh krščansko-socialne „državne stranke“. S prekrizanimi rokami, nezmožen in nedelaven, je ministrski pred-

sednik gledal na šovinistični kreg. In ko je končno prepri zaradi vprašanja, če naj se uradniki pravega poštnega ravnanstva v službi poslužujejo nemškega ali češkega jezika, povzročil v parlamentu puste hrupne prizore, je porabila vlada priliko, na katero so toliko časa prežali vsi sovražniki ljudskega parlamenta. Namesto da bi priznal ponesrečenje svoje naloge, prosil za odpust in položil vodstvo vladnih poslov v druge roke, je ministrski predsednik zaključil parlament. Zopet je nacionalni prepri izročil vso državno moč protiljudski in nezmožni birokraciji.

Nič socialnega zavarovanja, nič delavskega varstva, nič gospodarskih reform, sploh ne delavnega parlamenta, — ampak gospodstvo bankrotne vlade! To je uspeh nacionalnega prepri.

Socialni demokratje vseh narodov hočemo, da se osnuje narodni mir z zakonom. Poznamo vso težo narodnega vprašanja in ga nočemo odriniti na postranski tir. Mi zahtevamo za vsakega državljana enako pravico, da sme priznavati in izražati svojo narodnost in za vsak narod zahtevamo enako pravico, da se vlada sam. Dokler počiva pravica narodov le na vladnih naredbah, na odločitih sodišč, na nestalnih šegah, ni noben narod varen svoje pravice. Mučna zgodovina zadnjih deset let kaže, da naredbena moč vlade ne more rešiti narodnih vprašanj, temveč jih zna le strupiti. Naredbe vodijo od katastrofe do katastrofe, samo zakon lahko porodi mir. Zato zahtevamo ustanovitev narodnih pravic za vse narode in za vse dežele v državi z zakoni; njih vsebino pa morajo določiti pogodbe od celega naroda do celega naroda.

Socialno-demokratska zveza je pokazala pot; vložila je predlog, da naj se voli odsek, ki izdela na podlagi sporazuma med zastopniki vseh narodov temelj za novo pravo narodov. Toda meščanske stranke — nemški nacionalci in češki nacionalci, krščanski socialci in poljsko kolo — niso hoteli na to pot; preglasovali so predlog. Ko je potem vlada končno predložila svoje, seveda zelo nepopolne zakonske načrte o ureditvi jezikovnega vprašanja na Češkem, bi bilo ljudsko zastopstvo lahko porabilo priliko in bi jo bilo moralo porabiti, da bi izdala

pravo narodov,

ki bi zagotovilo vsem narodom njih pravice, od jezikovnega prepri ugroženemu parlamentu pa njegovo delavno sposobnost. Toda nacionalistične stranke so nesposobne za stvarjajoče delo. Edino besedo uradnika so napihnili Čehi kakor Nemci, Nemci kakor Čehi do pretveze, da so stavili vprašanje politične moči. Iz vprašanja parlamentarne etikete so napravili vprašanje narodne časti. S trombami, rogovi za meglo in z ragljami se je motilo delo parlamentu. Z neplodnim prepriom, s pustimi prizori hrupa in pretepa se je ponižalo ljudsko zastopstvo, tako da se je mogla vlada, ki se oklepa svoje službe vzlic svoji nezmožnosti, upati, da je potisnila parlament splošne in enake volilne pravice na stran.

Samo v parlamentu je podlaga za pot do sprave. Obstrukcionisti hočejo razdejati to podlago

in gospod Bienenrth se je napravil njih sokrivca. Namesto da bi odšel sam, je poslal parlament proč.

Parlament je zaključen.

Zdaj imajo narodi sami besedo.

Narodi hočejo delaven parlament. Ljudsko zastopstvo mora vstvariti socialne in gospodarske preosnovne zakone, ki jih je ta država že davno dolžna ljudskim množicam. Parlament ne sme tritati svoje moči v brezplodnem prepriu; z vstvarjajočim narodnim delom mora narodom zavarovati njih pravice.

Prosto izvoljeno zastopstvo avstrijskih narodov ne sme trpeti, da ga odrine nezmožna vlada.

Parlament splošne in enake volilne pravice ne sme kazati enake slike neplodnosti, nesposobnosti in slabosti, kakršno je osem let kazal nesrečni privilegijski parlament.

Delavci in delavke!

Pozivamo vas, da protestirate proti neplodnemu nacionalnemu prepriu, ki onemogočuje vsako resno socialno in narodno delo, da protestirate proti nasilnemu udarcu vlade, ki hoče, da bi delali narodi pokoro za to, kar je zakrivila nesposobnost nemislečnih birokratov.

Kličemo Vas na boj!

**Za pravo parlamenta
proti samovladi birokracije!**

**Za narodno spravo
proti nacionalističnemu ščuvanju!**

**Za socialno zavarovanje in
socialne reforme!**

Proti grobokopom parlamenta!

Propadanju parlamenta je kriva vlada, ki pošilja rajši parlament domov, kakor da bi priznala svojo nezmožnost. Krive so meščanske stranke, nacionalisti na obeh straneh, ki ovirajo s svojim neplodnim kregom vsako resno delo. Proti vsem sovražnikom ljudskega parlamenta naj se dvigne vaša nevolja, vaša jeza prevarjenih upov. Naj postane čistilen vihar, ki se dvigne proti bankrotni Bienenrthovi vladi in protiljudskim strankam.

**Bojujte se za pravico in za
delavno moč parlamenta!**

**Bojujte se za svoj kruh in
za svoje delo, za pravo in za
bodočnost proletariata!**

**Soc.-demokratska zveza je
storila svojo dolžnost.**

Dočim se meščanstvo, ki naj bi vladalo v tej državi, mesari v besnenju nacionalnega boja, kaže proletariat vseh narodov združeno falango in izraža upe vseh narodov. Sredi divjanja šovinstov so bili zastopniki delavskega razreda vseh narodov združeni in edini; resno in neutrudljivo

smo klicali parlament, naj izpolnjuje svoje dolžnosti. A naši opomini se niso slusali.

Zdaj kličemo vas, može in žene delavnega ljudstva; bodite sodniki in pomočniki!

Sodite nad krivci. Pokažite vladi in krivim strankam voljo in moč narodov!

Živela mednarodna socialna demokracija!

Socialno demokratična zveza v zbornici poslancev:

Simon Abram, dr. Viktor Adler, Alojzij Avsobsky, Ljudevit Aust, Avgust Avancini, Josip Bartl, Henrik Beer, Franc Beutel, Fran Binovec, Vencel Bösmüller, Ljudevit Bretschneider, Peter Cingr, Viljem Černy, Ignac Daszynski, Anton David, dr. Herman Diamand, Albin Dötsch, Matej Eldersch, dr. Viljem Ellenbogen, Jan Filipinsky, Karl Folber, Avgust Forstner, Leo Freundlich, Oton Glöckel, Jurij Grigorovici, Jožef Gruber, Gustav Habermann, Teodor Hackenberg, Jožef Hannich, Ferdinand Hanusch, Karl Höger, Jožef Holzhammer, Henrik Hornof, Josip Hudec (Lvov), Josip Hudec (Praga), Josip Hybeš, Rudolf Jaroš, Vaclav Johanis, Ignac Klička, dr. Rihard Kunicki, dr. Herman Liebermann, Dominik Löw, Julij Lukas, František Modraček, Andrej Moraczewski, Vinko Muchitsch, Rudolf Müller, Antonin Němec, Viljem Niepner, Ivan Oliva, Jacko Ostapčuk, Silvij Pagnini, Fran Palme, Engelbert Pernerstorfer, Ljudevit Pik, Valentin Pittoni, Josip Pongratz, Vinko Pospisil, Jan Prokeš, Adolf Reitzner, Antonin Remeš, dr. Karl Renner, Ivan Resel, Jakob Reumann, Edvard Rieger, Arnold Riese, Raimund Scabar, Anton Schäfer, Jeronim Schlossnickel, Anton Schrammel, Franc Schumeier, Karl Seitz, Josip Seliger, Ferdinand Skaret, Ivan Smitka, dr. František Soukup, Julij Spielmann, Antonin Svečeny, František Svoboda, František Tomašek, Josip Tomschik, Ljudevit Tuller, Josip Tuppy, Anton Weiguny, Lavrenc Widholz, Leopold Winarsky, dr. Leo Winter, Semien Wityk, Ljudevit Wutschel.

Sodrug v Ljubljani in okolici!

Vlada je zaključila državni zbor v trenutku, ko je bilo ljudskemu zastopstvu rešiti dalekosežna dela, na katera čaka delavsko ljudstvo že dolgo z največjo nestrpnostjo. Izvršitev najvažnejših socialnih nalog se je s tem zopet zavlekla, ker baron Bienerth ni bil kos položaju in ni hotel izvati posledic iz svoje nezmoglosti. Spričo tega dejstva mora delavstvo jasno in glasno povedati svoje mnenje, pa Vas zato vabimo na

Ljudski shod

ki bo
v torek, dne 16. t. m.

ob 8. uri zvečer

v veliki dvorani

„Mestnega Doma“

s sledečim dnevnim redom:

1. Zaključenje državnega zbora; poročevalec sodrug Elbin Kristan.
2. Železničarji in krumirske organizacije; poročevalec sodrug Josip Kopač.

Sodrug!

Važnost dnevnega reda je sama po sebi tako jasna, da je ni treba posebej povdarjati; pa smo zato prepričani, da pridete vsi do zadnjega na shod, da mogočno zadoni glas delavstva.

Sklekatelji.

Vlada in jezikovno vprašanje.

Zadnje dni, preden se je zaključil državni zbor, mu je vlada predložila dvoje zakonskih načrtov, po katerih naj bi se uredilo vprašanje jezikovne rabe pri državnih uradih na Češkem in ustanovile okrožne vlade. Z zaključanjem državnega zbora sta tudi vladna načrta padla pod mizo; toda gotovo je, da ju namerava vlada zopet vložiti, ko se vnovič skliče državni zbor. Čeprav se tičeta načrta samo čeških razmer, sta vendar zanimiva za vse narode, ker kažeta vladne nazore o jezikovnem vprašanju sploh. Zaraditega podajamo svojim čitateljem glavno vsebino teh načrtov, o njunih temeljnih načelih se pa še zmenimo.

Prvi načrt vrejuje jezikovno rabo pri državnih uradih ter obsega 38 točk. Vodilno načelo te osnove je, da vsak deželan lahko ustno ali pismeno občuje v svojem jeziku z vsemi oblastmi in da se vse njegove vloge rešujejo v njegovem jeziku.

Z natančno omejitvijo enojezičnih upravnih ozemelj določa predloga 139 enojezičnih čeških, 95 enojezičnih nemških in 5 dvojezičnih okrajnosodnih okrožij. Vsled tega se mora preurediti več okrožij ter ustanoviti 14 novih okrajnih sodišč. Izmed novih okrajnih sodišč ima biti 9 enojezičnih čeških, 6 pa enojezičnih nemških. Okrožja okrajnih sodišč so odločilna za jezikovni značaj upravnega okraja. Ako sega delokrog oblasti preko okrožja okrajnega sodišča, je jezikovni značaj okrajnega sodišča merodajen tudi za to oblast. Oblasti, katerih delokrog obsega več okrajnih sodnih okrožij, so dvojezične, ako je le eno izmed teh sodišč drugojezično ali dvojezično.

Določbe tega zakona so veljavne za vsa sodišča in državna pravdnišva in za vse oblasti, ki so podrejene ministrstvu notranjih del, financ, trgovine, poljedelstva in javnih del. Policijsko ravnanje v Pragi je dvojezično.

Enojezične oblasti se redno poslužujejo svojega uradnega jezika. Drugojezične stranke imajo pravico, da dopisujejo tem uradom v svojem jeziku; njihove vloge se rešujejo tudi v tem jeziku. Ako se pri ustnih razpravah stranka poslužuje drugega deželnega jezika, se ima skrbeti za to, da je dotičnik natanko poučen o toku obravnave. Razprave se vrše in zapisniki se pišejo v jeziku oblasti. Izpovedbe drugojezičnih strank, prič, izvedencev i. t. d., se uradom ali na poseben predlog poverijo v dotičnem jeziku in se prilože zapisniku. Vse odločbe in sklepi v tej obravnavi se imajo stranki na njeno prošnjo izdati v njenem jeziku. To velja tudi za kazensko postopanje. Vpisi v javne knjige in registre se imajo vršiti v uradnem jeziku. V slučaju drugojezične prošnje se ima pridejati vsebina vpisa tudi v tem jeziku in je na aktu napraviti vknjižbeno klavzulo tudi v tem jeziku. Uradni razglasi morajo biti pisani v uradnem jeziku, v občinah, ki se poslužujejo drugega deželnega jezika, pa tudi v tem jeziku. Napisi in uradni pečati se ravnajo po uradnem jeziku.

Pri dvojezičnih oblastih se uraduje ustno in pismeno v jeziku strank. Pri ustnih razpravah se lahko stranke sporazumejo, v katerem jeziku naj se vrši obravnava. Ako se stranke ne sporazumejo, se obravnava in protokolira v obeh deželnih jezikih. Sklepi se vpišejo v protokol v jeziku prve vloge. Uradni razglasi, napisi in pečati so dvojezični; na prvem mestu mora biti jezik narodne večine v dotičnem okrožju. Vpisi v javne knjige in registre se imajo izvršiti v jeziku prve vloge.

V notranji službi se enojezični uradi poslužujejo svojega uradnega jezika, dvojezični pa tistega jezika, ki so ga rabili pri zunanjem uradovanju. Nemški jezik ostane v veljavi pri dopisovanju z vojaškimi oblastmi in z orožništvom ter pri državno-policijskih poročilih na centralne oblasti.

PODLISTEK.

Francka.

Spisal E. Kristan.

Dalje.

Hitela je iz tovarne, kar je mogla, zakaj bala se je družbe. Vedno so hodile ženske iz enega kraja skupaj, ker je bila pot tedaj krajša. A danes so ji bile vse zoprne in vseh je je bilo strah.

Skakala je čez stopnice, da bi bila čim prej pri vratih, a zdelo se ji je, da jo kličejo in da se razlega smeh za njenim hrbtom. Ni se upala ozreti, ker bi jo bile gotovo ustavile. Smuknila je skozi vrata in potem je šla po cesti z najhitrejšim korakom, a ko je bila že za tretjim voglom, se ji je še vedno zdelo, da sliši klice, neprijetne, hripave glasove, v katerih zveni neskončna surovost.

Naenkrat ji je zmanjkalo sape. Ustavila se je, ker bi se bila zrušila, če bi bila hotela napraviti le še korak. Tedaj je občutila, da jo bole noge v gležnjih od prenagle hoje. Ko je stopila, ji je bilo, kakor da so steklene in da se hočejo zdrobiti.

Nič ni pomagalo. Prav počasi je morala stopati dalje. Velik strah jo je obhajal, a dosegla je že tako razdaljo, da je ni došla nobena tovarišica. A došle so jo misli, ki so ji z vso silo planile

v glavo. Prav slišala je vprašanje, ki se je oglašilo v možganih s čudnim glasom, kakor da igra kdo po najvišji struni na goslih.

— Ali je nemogoče življenje brez surovosti?

Vprašanje se je oglašilo in ponavljalo se je neprenehoma, odgovora pa ni bilo.

Z grozo v očeh je dvignila pogled proti nebu, ozrla se je na vse strani, kakor da išče odgovor in več kakor odgovor. Pričakovala je pomoči od koderkoli. A vse je bilo nemo in vse je bilo prazno. Nad glavo so ji plavali oblaki, ob cesti so stale hiše, tupatam drevo, plot, klop — in vendar je bilo vse prazno. Tudi v prsih ji je bilo tako ... prazno ... in obupno.

Kaj bo iz tega?

Samota je žalostna. Če bi bila sama na svetu med ovčami in golobi, bi bila kraljica. Sama med ljudmi je beračica.

V tovarni so jo zasmehovale tovarišice in trpeti je morala, ker je sama. Danes so se ji rogale prvič, a zdaj se ji bodo vsak dan, ker vidi, da se ne zna in ne more braniti. Dan na dan bo morala poslušati, kar ji napolnjuje dušo s trudom in nikdar ne bo rešitve. Dež zmoli ceste in blato poškropi obleko do pasu, a drugi, tretji dan zablišči solnce, mlake se posuše, obleka se osnaži, njena ušesa pa bodo morala brez

konca in kraja poslušati grdobu in duša jo bo bolela vse žive dni.

Zakaj so ji zabavljale tako odurno? Zakaj prav danes? ... A kdo ve — morda so ji nagajale in jo smešile že ves teden, morda že celo leto, pa ni opazila. Danes se ji je postril posluš in razumela je. Danes razume vse, svojo mater, ženske zbadljivke, svojo samoto in slabost. Naenkrat je prišlo razumevanje, ki ga je bila desetokrat zaželela, sramujoča se svoje nevednosti; a prišlo ni kakor dar iz nebes, temveč kakor strašna luč, ki bolj peče kakor sveti. Od nekdanje bila sama, a ko ni vedela tega, je bilo vse dobro; zdaj ve in dan ni več svetel kakor nekdanj in upanje ne cvete več kakor včas.

— Dober dan, Francka! se zglesi naenkrat pozdrav od nekod.

Prijazen je bil glas, a Francka je vztrepetala strahu. Ustrašila bi se bila tudi, če bi bila strela udarila pred njenimi očmi v zemljo in bi se bila ustrašila, če bi jo bil kdo nagovoril: „Na, Francka, vzemi tisočak. Tvoj je.“

Andrej se je nasmehnil.

— Ali se me bojiš? Saj ne grizem. Kaj pa ti je, da se držiš tako kisló?

Polagoma se je dekletov strah izpreminjal v začudenje. Andrej je; saj ga pozna, čeprav nista še nikoli govorila. Nekje v soseski stanuje in v

Z občinami svojega okrožja dopisujejo oblasti v njih uradnem jeziku. Pri dopisovanju z uradi izven Češke se ima še nadalje rabiti nemški jezik.

Za deželne oblasti veljajo načela, ki so določena za dvojezične urade.

Pri višjem deželnem sodišču se imajo zadeve enojezičnih oblasti reševati v posebnih enojezičnih senatih. Vsi drugi slučajji se imajo odkazati senatov, ki so sestavljeni iz članov enojezičnih senatov, ki so vešči obeh jezikov.

Za personalne in disciplinarne stvari uradnikov, notarjev in slug je treba sestaviti na sličen način posebne senate. Pri višjem deželnem sodišču se osnujeta mesti dveh podpredsednikov.

Pri enojezičnih uradih se smejo nastavljeni samo taki uradniki, ki so vešči uradnega jezika v besedi in pisavi. Za uradovanje v drugem deželnem jeziku se namesto uradniki, ki so v to vsposobljeni in ki so vešči tudi drugega deželnega jezika. Pri dvojezičnih uradih je treba nastavljeni uradnike, ki so vešči obeh deželnih jezikov.

Za pospeševanje učenja drugega jezika se določijo posebne službene doklade, ki se podelijo uradnikom, ki so po sodbi jezikovne komisije popolnoma vešči drugega deželnega jezika. Doklade za uradnike X. in XI. razreda znašajo 300 kron, za uradnike VIII. in IX. razreda 500 kron. Vlada lahko prošcem podeli za izučenje drugega deželnega jezika stipendij v letnem znesku 300 kron.

Drugi načrt določa ustanovitve okrožnih vlad po sledečih normah:

Ustanovi se 20 okrožnih vlad, in sicer 10 enojezičnih čeških, 6 enojezičnih nemških in 4 dvojezične. Deželno stolno mesto Praga je izločeno iz krožne razdelitve. Na čelu okrožja stoji okrožno-vladni predsednik (V. činovni razred), kateremu je kot namestnik pridružen po en namestniški svetnik.

Nadalje je treba namestiti tudi potrebno uradnisko osebje.

Okrožne vlade dobe vse sedaj namestništvu odkazane agende, v kolikor si jih ne bo izrečno pridržalo namestništvo samo.

Za danes bodi le toliko omenjeno, da sta oba načrta tako daleč od narodne avtonomije in s tem tudi od rešitve narodnega vprašanja kakor vice od nebes.

Državni zbor.

Prejzaduja seja državnega zbora, ki je bila v petek, se je začela mirno razvijala, konec je bil pa zopet poln hrupa, ki ga je povzročila ena sama beseda vodje trgovskega ministrstva Mataja. V svojem govoru o poštini razmerah na Češkem in o naredbah, ki jih je vlada izdala glede na poštino službo, je dejal, da je v nekaterih slučajih češki jezik »dopusten«. Mogoče je, da bi se zdel ta izraz tudi v drugih razmerah neprimeren in da bi bili zahtevali popravek ali pojasnilo. A zdaj, ko je bila zbornica vsled češke radikalne obstrukcije že podobna sodu smodnika in so prikipele vse nacionalne strasti prav do vrhunca, je bila ta beseda kakor iskra, ki povzroči eksplozijo. Čehi so dvignili grozovit hrup in so zahtevali izjavo o pravici češkega jezika; tedaj pa so začeli še nemški nacionalci besniti, češ, da se vlada na noben način

Rakarjevo tovarno hodi delat. Nič se ne spominja, kdo ji je to povedal. Ve tudi, da je dober delavec. Ampak —

Bliskoma se je spomnila. Z Andrejcem so jo pikali pri delu.

— Zakaj si tako zardela, Francka? Kaj sem počast, da si se me ustrašila? ... Počasi hodiš, pa sem te moral dohiteti. Zdaj imava pa eno pot; zakaj bi ne šla skupaj?

— Da, je dihnila Francka. A njegove besede so ji šumele po glavi kakor da jih je zabil s kladivom tja ... Eno pot imava ... Zakaj bi ne šla skupaj? ... Ne da bi bila razumela, kako in kje se je porodila beseda, je vprašala:

— Kaj si tudi ti sam?

— Sam?

Andrejc jo je pogledal.

— Seveda sem sam, bolj kakor ti, ki si samo zdajle sama. Jaz nimam nikogar doma.

— Jaz tudi ... je odvrnila Francka, a preden je rekla »ne«, je obmolknila.

— Ti imaš mater; jaz pa ne vem, kaj je mati in tudi nikdar nisem vedel, kaj je oče.

— Tako sam si bil? je vprašala strmeča in tisti hip ji je veliko usmiljenje ogrelo srce.

Dalje prih,

ne sme vkloniti češki zahtevi, ker bi sicer oni, Nemci, smatrali tako opravičenje za bojni klic. To je bila predigra za sobotne dogodke, ki smo jih omenili že v zadnji številki in ki jih je porabil Bienerth za zaključenje parlamenta.

V petek je hotel Mataja podati izjavo, ki bi bila zadovoljila Čeha. A ko se je vrnil v zbornico, je bila seja že zaključena. V soboto pa je bilo že prepozno.

Na petkovi seji je govoril izmed slovenskih poslancev Ivan Hribar. O njegovem govoru se zmenimo še na drugem mestu.

Poročilo o petkovi seji je sledeče.

Predsednik Weißkirchner otvori sejo ob 11. dopoldne.

Na dnevnem redu je razprava o govoru ministrskega predsednika, s katerim je predložil jezikovne načrte za Češko. Po sklepu zadnje seje ima prvi besedo poslanec Masaryk. Govornik izjavlja, da državni zbor ni kompetenten za ureditev jezikovnih razmer, katere spadajo v kompetenco deželnih zborov. Parlament ima pravico razpravljati o okvirnem zakonu za celo državo, podrobni zakoni pa spadajo v kompetenco deželnih zborov. Druga prekršitev ustave je načrt o omejitvi okrožij. Govornik govori o uradnem in jezikovnem vprašanju ter graja vlado, da je pozabila na Moravsko in Slezko. Čehi tudi ne marajo pozabiti na svoje rojake na Dunaju in na Nizjem Avstrijskem. Krščanski socialci tirajo zakotno politiko, Dunaj ni le glavno mesto Nizje Avstrije, ampak cele Avstrije, torej tudi Češkega, Moravskega in Slezije. Zahtevamo torej, da se drugače postopa, kakor krščanski socialci hočejo s svojo lex Kolisko-Axmann in kakor poslanec Kunschak hoče, ki je v parlamentu izjavil: mi germaniziramo in bomo germanizirali. Masaryk graja določbo § 31, ki daje namestniku pravico, jezikovno boljše kvalificirane uradnika bolj plačevati. S tem bi se dal namestniku na razpolago nek dispozicijski fond. Zakon o okrožnih vladah je za Čeha popolnoma nesprejemljiv, okrožne vlade so brez vsake vrednosti. Govornik misli, da vlada pač ne more misliti na to, da bi ta zakon resno zagovarjala ali da bi ga hotela celo resno oktroirati. Vladne predloge ne moremo smatrati za kaj drugega kot za sumo onih načel, na katerih bi se naj sklicala anketa, na kateri bi naj vse stranke izrazile svoje mnenje o teh zelo važnih vprašanjih.

V imenu nemških naprednjakov govori poslanec Urban, ki pravi, da so vladne predloge za Nemce škodljive. Urban navaja že znane nemške zahteve katerih vladni načrti ne izpolnjujejo.

Češki agrarec Bukvaj govori v enakem zmislu kakor Masaryk.

Nemški radikalec Paohor izjavlja, da so Nemci kljub vsem pomankljivostim načrtov za to, da se o njih razpravlja in da se prilagode nemškim zahtevam, ako se Nemcem ne bode vstreglo, morajo pa zginiti.

Poslanec Hribar povdarja potrebo, da se izvede sprava narodov v celi državi. Pravi, da nimamo v Avstriji državnega jezika in ga ne bomo imeli. Zahteva, naj vlada izdela okvirni zakon za celo državo. Od naroda do naroda se ne bo dala nikdar uresničiti sprava. Pravi parlamentarizem bo šele mogoč, ko bode vlada izvedla spravo med narodi z oktroiranjem primerne zakona. Hribar povdarja posebno potrebo narodne sprave na jugu monarhije, kjer se Slovencem odrekajo še vedno politične, jezikovne in kulturne pravice.

Poslanec Kramar pobija kompetenco državnega zbora za ureditev jezikovnega vprašanja. Izdaje izvrševalne navedbe k »poštnemu odloku« imenuje sleparstvo in lumparijo ter vpraša ministrskega predsednika, ali hoče to s svojim imenom pokrivati. Češki poštni uradniki so bili po zakonu opravičeni češko uradovati.

Proti Kramarju se je branil vodja trgovskega ministrstva sekcijski šef Mataja. Med njegovim govorom je nastal, kakor je povedano v uvodu, med Čehi velik nemir. Končal je svoj govor v splošnem trušču ter med glasnimi klici: »Abzug!« zapustil dvorano.

Glombinjski se v imenu Poljakov zavaruje proti kompetenci državnega zbora reševati jezikovno vprašanje, pravi pa, da bodo Poljaki izjemoma glasovali za to, da se ta važen predlog reši v parlamentu.

Darwin.

Dne 12. t. m. bo sto let, kar je bil rojen glasoviti angleški prirodoslovec Charles Darwin. Nevenljivo slavo si je pridobil s svojimi deli o postanku vrst in o razvoju človeka v boju za obstanek in potom prirode izbire. Klerikalci ga sovražijo iz dna duše, ker poleg njegovih utemeljenih nauk ne morejo obstajati njihovi neutemeljeni.

Naš zbor.

Dalje.

Preidemo od tega splošnega cilja naše stranke na položaj jugoslovanske socialne demokracije in na dane razmere pred nami. Tudi jugoslovanska socialno-demokratska stranka lahko s samozavestjo in ponosom poudarja, da je danes edina realna stranka na avstrijskem jugu. In s tega realnega stališča se ozrimo na dane ekonomske, socialne, politične in narodnostne razmere na jugoslovanskem in predvsem slovenskem ozemlju. Konstatiramo, da ne Slovenci ne Hrvatje nimamo veleindustrije in veletrgovine, marveč da je ta v rokah nemških, italijanskih in sploh inorodnih kapitalistov, povečem akcijskih družb. Že zaraditega je boj jugoslovanske socialno-demokratske stranke dočela internacionalen boj, ker ima pred seboj internacionalnega sovražnika. In že s tega stališča se obsoja vsako takozvano narodno delavsko gibanje samo ob sebi. Drugič konstatirajmo, da je skoraj vsa veletrgovina in veleindustrija osredotočena v edinem velikem mestu, t. j. v Trstu, ki se razvija od leta 1890 z erjaskimi koraki v zmislu velekapitalizma. Nemški in italijanski podaniki, velekapitalisti, se družijo na tem torišču, da izkoriščajo svoj kapital in pritežajo nase mase slovenskega delavstva, ki se zbira iz revnih planinskih in kraskih naših krajev. Socialni položaj konstatirajmo z realnega našega stališča tako, da od slovenskega prebivalstva skoraj 95% spada v odvisne proletarske sloje, maso našega ljudstva. Fabličnega delavca, obrtnega delavca, posla, malega posestnika, malega obrtnika, malega trgovca, učitelstvo, nižje in srednje sloje uradništva lahko grupiramo kot odvisno proletarsko maso, ki se ima boriti proti izkoriščanju nemškega in italijanskega velekapitala in višje birokracije. Le majhen otok naše slovenske buržoazije se zbira še okoli pristne liberalne skupine, dejansko pa ne tvori drugega nego skupino parvenijev, polno zastarelih socialnih predsodkov, nasprotno vsakemu razvoju in nesposobno vsakega resnega boja. Za to malo buržoazijsko skupino velja rek sodruga Kautskega na dunajskem zboru 1901: »Danes buržoazija več ne misli resno nas potlačiti, marveč nas skuša le diskreditirati«, in rek sodruga Njema na Brnskem zboru 1899: »nemška buržoazija je marastična, podkupna in brezmočna, mlado-češka pa pogoltna po dobičku, brutalna in brezobzirna«. Politične razmere pred nami so razdeljene po neplodnem delu v deželnih zborih, koroskem, štajerskem, kranskem, goriskem, tržaškem, istrskem in dalmatinskem. Vse obstoječe stranke, klerikalne, liberalne, ali že buržoazijske ali narodno-napredne ali agrarne, so zapletene med seboj v malenkosten osebni boj, brez enotnega političnega cilja, združene v boju le proti nam, socialnim demokratom, sluteč, da je to ona stranka, od katere preli edina nevarnost za bodočnost. Enako nerazrešeno stoji pred nami narodnostno vprašanje kot eminentno kulturno vprašanje. Za vsako ljudstvo, posebno pa za tako demokratično, gospodarsko zaustalo, kakor je slovensko, je vprašanje končne ureditve ljudskih, srednjih in višjih šol eminentno vitalno vprašanje. Nobena stranka pa se ne poteza za rešitev teh vprašanj z realnega stališča, vse je le strankarsko tekmovanje s frazastimi manifestacijami in proklamacijami.

Iz teh danih razmer pred nami je pokazana pot jugoslovanski socialni demokraciji za bližnjo bodočnost. Bolj kot kdaj mora jugoslovanska socialno-demokratska stranka biti in ostati poklicana zastopnica delavstva, bolj kot kdaj mora stremeti po polni demokratizaciji vseh javnih naprav, in kot prvi korak v dosegu tega mora zadoneti iz naših vrst klic po splošni volilni pravici za občinska in deželna zastopstva. Demokracija pa nam ne more biti, kakor je poudarjal sodrug Kautsky na dunajskem zboru, neodvisnost našega ljudstva od drugih oseb, marveč neodvisnost znači tudi neodvisnost našega ljudstva od drugega ljudstva. In zavedati se moramo, da dokler traja kapitalistična produkcija, ne more postati neodvisen niti oni narod, ki ima polno razvito veletrgovino in veleindustrijo. Zavedati se moramo, da slovensko in hrvaško ljudstvo, ki nima lastnega velekapitala, torej ne more postati neodvisno, — zopet nova zahteva, da mora ostati naš boj internacionalen da se mora ravno slovensko in hrvaško ljudstvo najteje opirati na proletarske delavske mase razvitejših narodov v Avstriji.

Realne razmere pa jugoslovanski socialni demokraciji silijo, da stremi bolj kot proletarske mase razvitih narodov po tem, da postane naša stranka splošna politična stranka in da išče dotike z ostalimi, dejansko proletarskimi sloji slovenskega ljudstva, t. j. da mora pridobiti fabričnega, obrtnega in kmečkega delavca,

kmeta, obrtnika in trgovca, učitelja in uradnika. Naznosno, nezrele politične razmere kategorično zahtevajo krepak taktičen nastop naše stranke, da zahtevamo združitev naše narodnostne skupine kot eno celoto potom narodne in splošne samouprave. Socialno-demokratska stranka kot edina enotna slovenska stranka mora zastaviti svoje moči, da se kulturne, narodnostne naše zahteve, predvsem srednje in višje solstvo uredi brez odloga. Edino naša stranka je pri tem vprašanju prosta strankarskih predsodkov, edino za našo stranko je merodajna le kulturna zahteva, merodajna le pravica do samouprave našega ljudstva.

Ako se ozremo na dejansko moč lastne stranke in nasprotnih strank, moramo konstatirati, da je danes naša stranka narasla tako, da ni več njen obstanek izključno in prvo taktično merilo. Ako je še leta 1891 sodrug Sadnik na dunajskem zboru konstatiral, da je državno pravdnštvo v Ljubljani prepovedalo izdajanje prvega strankinega lista zato, ker je bilo na čelu lista pisano: «da je glasilo slovenske socialne demokracije», in tako ne eksistira, ako se je še meseca novembra 1893 dejansko ustanovilo strankino glasilo in ako smo še meseca avgusta 1896 pričeli živeti pravo strankarsko življenje s svojim prvim jugoslovanskim strankarskim zborom, lahko danes s samozvestjo pogledamo po vseh kronovinah, kjer prebiva slovensko ljudstvo, in konstatiramo rastoče število političnih in strokovnih organizacij, konstatiramo lahko, da imamo danes v listih «Rdeči Prapor» in «Delavski List» dva lista, ki smeta po svoji vsebini zavzemati prvo mesto med slovensko žurnalistiko, in oha lista imata toliko zavednega delavstva za seboj, da bodela rasla in da trdno pričakujemo, da tudi slovenska socialno-demokratska stranka pride v doglednem času do svojega dnevnika. Zadnja deželnozborska volitev v Ljubljani, kjer je sodrug Etbin Kristan prišel z delavskimi močmi v ožjo volitev, je najzivejši dokaz rastoče naše moči. Besno napadanje umirajoče liberalne stranke, buržoazijske in napredne, je drugi dokaz naše eksistentnosti in naše moči, strah nasprotnikov pred nami je morda tudi naš najboljši zaveznik.

Ako se ozremo na sovražne vrste, nam stoji nasproti močna, enotna klerikalna stranka. Moramo pa takoj konstatirati, da je ta stranka prišla do te svoje moči vsled dvajsetletne polne nedelavnosti liberalne stranke, vsled pomanjkanja vsakega načelnega konsekvencega nasprotika v liberalnih strankah in drugič, da se je klerikalna stranka znala akomodirati demokratičnemu značaju našega kmečkega ljudstva, je anektirala ves naš socialni in ekonomični program in ga kolikor toliko skušala uveljaviti med kmečkim ljudstvom. Moramo pa kot realna stranka konstatirati, da je socialno-demokratska stranka deloma sokriva klerikalizma na Slovenskem, ker je taktično nastopala izključno kot delavska, proletarska in ne kot splošna politična stranka in ni iskala nobene dotike s tudi proletarsko našo kmečko maso. Tako je socialno-demokratska stranka stala nedelavna nasproti gibanju malega obrtnika, malega trgovca in učitelja in nižjih slojev uradništva ter prepuščala, da je to prehajalo ali v klerikalni ali liberalni tabor in da so ti sloji danes vzgojeni s predsodki ene ali druge stranke proti nam, da jih je predvsem versko ali narodno načelo trgalo od naše stranke.

Po vsem tem je dana naši jugoslovanski socialno-demokratski stranki taktika za bližno bodočnost. V prvi vrsti mora prestopiti naša stranka iz dosedanje defenzive, iz taktičnega boja za obstanek, v ofenzivo. No, tudi tukaj se spominjam reka sodruga drja. Adlerja na stranknem zboru na Dunaju leta 1894: «Najvišje pravilo vsake revolucionarne taktike je to, da si ogleda predvsem dejanski položaj, in reka sodruga Bebla na istem shodu: «Trenutki so, ko je revolucionarni naval edino pravi, so pa tudi trenutki, ko tak naval vse ugonobi». Danes, ko naša stranka narašča, in danes, ko ima naša stranka v svojem zaledju najmočnejšo stranko v državi s svojimi 89 poslanci, danes, ko je socialno-demokratska stranka izvajala splošno volilno pravico za državni zbor, nam ni več potreba revolucionarnega navala, treba nam je, da po svoji smotreni organizaciji izvajamo odločno iz splošnega socialno-demokratskega programa ene točke, ki so danes stopile v ospredje za vse avstrijske narode in posebej še za naš mali slovenski narod. Ne mislim tukaj z besedo narod na navadno frazo liberalnih in naprednih naših nasprotnikov. Narod mi je zavedna ljudska masa, ki stremi po enem in gotovem političnem cilju in ki se zaveda, da so ostali sloji poleg delajoče ljudske mase poklicani sodelovati z njo in ne stati nad njo, tako da je zame izraz narod istoveten z ljudsko maso z zavestjo celote, in torej bližnjim političnim ciljem: splošno in narodno avtonomijo. Kot proletarsko ljudstvo se naša stranka zaveda, da je zastopnica delujočih razredov, obenem se pa tudi zaveda, da je tudi edina zastopnica politične enote. Javno mora biti pred nami vprašanje narodnosti in naroda. Jugoslovanska socialna demokracija mora predvsem poudarjati, da je narodnost element, tvoreči element vsake kulture. Narodnostno vprašanje je torej za nas kulturno vprašanje, zato naša stranka ne sme več prepuščati boja za rešitev eminentnega kulturnega vprašanja srednjih sloj in vsenčilica klerikalnim in liberalnim strankam, mar-

več mora vzeti inicijativo v svoje roke. Naša stranka se mora zavedati tega, kar je sodrug dr. Adler konstatiral že na dunajskem zboru leta 1898 da je internacionalizem pomenil pred 50 leti v Francoski, Nemški in Angleški, toliko kakor brez-narodnost in da je šele avstrijska socialno-demokratska stranka ločila in določila pojem internacionalnosti tako, da zahteva za vsako narodnostno skupino, t. j. za vsako skupino, ki se zaveda skupne kulture, tudi enotno politično moč, torej zahteva polno enakopravnost zavedne ljudske mase enega jezika kot naroda. Zahtevati moramo torej in prevzeti inicijativo, kakor je poudarjal sodrug Kristan že na istem zboru: «Mi zahtevamo kulturno enoto vseh južnih Slovanov». «Proč iz naših vrst z brezskrbnim in brezmesnim internacionalizmom», kakor je vskliknil sodrug Pernersdorfer. Mi smo danes realna stranka in kot taka zahtevamo svobodno kulturno in politično življenje za slovensko ljudstvo, oprto na sosedno skupino hrvaško in jugoslovansko. S ponosom moramo poudarjati, kakor sodrug Daszinsky na istem shodu: «Jaz sem Poljak, in internacionalen socialni demokrat», t. j. zahtevam zase priznavanje lastne narodnosti, tako moram priznavati poln razvoj narodnosti vsakemu drugemu. Pri tem svojem nastopu kot realna stranka moramo zahtevati teritorialno opredelitev slovenskega naroda, v svesti si, da je praktična ekonomična in politična organizacija mogoča vsaj v doglednem času le na nacionalnem teritoriju, kakor sta to poudarjala na hrnskem shodu sodruga dr. Adler in Pernersdorfer.

Kakor se zavedamo naraščajoče svoje organizacije in moči, pa moramo svojo taktiko premeniti glede vprašanja religije in duhovstva. Zavedati se moramo, da je socialno-demokratska stranka vsikdar poudarjala spoštovanje vsakega verskega čustva. Zato moramo izločiti iz naše taktike vsak odlozorni nastop proti religiji sami in v boju proti duhovstvu, ki zlorablja vero, moramo poudarjati ločitev cerkve od države v interesu cerkve same, da se religije ne poslužuje kot dekle politike. V boju, da se mi dovolj izraz, kakor ga rabi čisto nizka polemika, s «farji» moramo vedeti, da nimamo proti sebi le klerikalnih farjev, ampak da imamo mnogo hujše «liberalne farje», ki so še bolj ortodoksni, bornirani in izdajski nego črni farji. Moramo vedeti, da so duhovniki po krivdi liberalnih farjev prišli do te moči, kakor jo imajo danes. Liberalni farji so bili nesposobni izvojevati boj proti nazadnjstvu, oni so je povzročili in vzgajali med seboj. Zatorej se bojimo proti klerikalcem le tam in le toliko, in to z vsemi dopustnimi sredstvi, koder in kjer naše pripadnike obkrojujejo, kjer se zoperstavljajo proletarskemu boju za svobodo duha. Opustiti pa moramo frazasti boj proti duhovstvu kot takemu, naš boj bodi le krepak odboj in pri tem bodi obenem boj za svobodo vsakega prepričanja, torej tudi priznavanje vsakega verskega prepričanja.

Eminentno aktualno vprašanje pred nami je agrarno vprašanje. Naš kmet je mali kmet. Razumemo pod tem kmečkega posestnika, ki s svojim delom in delom svoje družine pridobiva toliko, da si vzdržuje življenje in ni vstanu nabirati kapitala. In pridemo do zaključka, da je naš nasprotnik in istočasno nasprotnik malega posestnika le veleposestnik, da je le ta agrarec, da nam pa mora biti mali posestnik kmečki demokrat, proletarec. Ozreti moramo svoj pogled na oni stan, ki poleg duhovstva deluje med kmetom, t. j. na učiteljstvo. V svoji brezdelnosti, brezcilnosti in samopasnosti je liberalna stranka odbila, potem ko ga je desetletja rabila kot neplačanega agitatorja, učiteljstvo od sebe. Bodi nam aksiom, da le kmet premore kmeta, da naj se agitatorni boj za kmeta deli med duhovstvom in učiteljstvom. Lotimo se inicijative, da se učiteljstvo socialno izobrazi in da postane naš zaveznik v boju za kmeta-demokrata, imajoč pred očmi principijelno točko, ki kmeta deli od delavca. Ako je delavec brez produkcijskih sredstev in je glavna organizacija in taktika njegova, družiti se v strokovnih in političnih organizacijah, da si pribori politično moč in potem te produkcijska sredstva, tako je naravna organizacija in taktika kmečkega ljudstva v združevanju malih produkcijskih sredstev potom združništva proti veleposestvu in veletrgovini. Ako smejo veliki narodi, ki imajo razvito veleindustrijo in veletrgovino, iskati svojo moč zgolj v organiziranem fabričnem delavstvu, ki pridobiva in mora pridobiti v doglednem času premoč nad ostalimi sloji, tako smo konstatirali, da Slovenci nimamo lastne kapitalistične moči in da do te tudi ne pridemo. Zaraditega bi se mi Jugoslavlani že a priori odrekli vsaki politični moči, ako ne bi priznavali kmečkemu ljudstvu njegove posebne ekonomične organizacije v združništvu. Saj nas vežejo isti cilji in to je boj proti zlorabi kapitalizma, veleposestva, veletrgovine in veleindustrije, saj nas veže skupni boj proti izkoriščanju hierarhije in birokratstva. Po danih dejanskih razmerah je naše kmečko ljudstvo mogoče organizirati predvsem ekonomično potom združništva tako, da dobimo s kmečkimi producenti naraven stik v svojih konsumnih društvih. Politična organizacija, — in to je glavno, tu se dobimo na skupnem splošnem programu socialno-demokratske stranke, — bodi ona in ista. Izpodbijmo kmetu predsodke, ki izvirajo iz napačnega tolmačenja vere, učimo kmečko

ljudstvo ločiti klerikalizem od verstva, pa naš slovenski in hrvaški kmet, po krvi in mesu demokratičen, sprejme v doglednem času splošni program socialno-demokratske stranke.

In isto taktiko moramo zavzemati proti malemu našemu obrtniku in trgovcu. Ako tvori to drugod v Avstriji in posebno med Nemci jedro krščansko-socialne stranke posebno pod vodstvom drja. Luegerja, tvori to v naravni reakciji proti izkoriščanju veleindustrije. Pri nas te nimamo, zato je edina organizacija malega posestnika in trgovca v združništvu in v zavesti, da le ob strani internacionalnega socializma izboljša svoj ekonomični položaj. Ne izgubimo, in morda je za slovensko socialno demokracijo to eden najvažnejših aktualnih momentov, izpred oči naše akademične mladine. Pridobimo jo, ako svojega taktičnega nastopa ne omejujemo le na izvrševanje podrobnega delavskega programa, marveč če se zavedamo jasno in povsodi zdravega teoretičnega jedra našega programa. Recimo s sodrugom drjem. Adlerjem na shodu 1901: «Res je, da delavsko gibanje samo zase ne more roditi socialno-demokratske misli, delavsko gibanje rodi socialistični instinkt, rodi potrebo po socializmu v proletarijatu, ker ta bolj in bolj čuti, da sam kot poedinec ne more nikdar priti do lastnih produkcijskih sredstev. No, teoretično spoznanje, ki je potrebno, da se pojasni ta instinkt, to spoznanje se ni rodilo iz proletarijata, ker mu manka predpogoj znanstvenega dela. To prepričanje se je vzrodilo v glavah učenjakov, ki so bili nepristranski in pošteni dovolj, da se niso dali zavesti po potrebah buržoazije. Vsi naši prvi veliki socialisti so bili učenjaki: St. Simon, Robert Owen, Fourier, Lassale, Marx, Engels (in dostavimo mi, Kautsky in dr. Adler). No, njih teorija so ostale gole teorije, če jih ni četa nadarjenih proletarcev priobčila masi proletarijata, če niso oplemenili delavskega gibanja in če se niso zlili z njim v iskreno sodelovanje. Iz združitve delavskega gibanja s socialistično teorijo je nastalo novo močno mišljenje, mišljenje, pri katerem so se učili ne le delavci od teoretikov-učenjakov, ampak tudi le-ti od delavcev. In to mišljenje nas je vedlo do zmage, to mišljenje predvsem vlada v Hainfeldskem programu, to mišljenje vlada tudi v novem dunajskem programu, in zaraditega smemo pričakovati, da na podlagi tega programa pridemo do končnega uspeha». S temi lepimi besedami sodruga Adlerja je zapisana tudi nam, slovenskim socialnim demokratom pot do naše akademične mladine.

Le če po reku sodruga Adlerja v naše proletarsko gibanje privedemo realno gibanje vseh slojev našega slovenskega ljudstva, le potom postanemo tudi mi velika jugoslovanska splošna politična stranka, stranka, ki je njena prihodnost.

Politični odsevi.

Politični položaj v državi označuje zaključenje državnega zbora, o katerem govori manifest socialno-demokratskih poslancev, ki ga prihajujemo na čelu lista, z jasnimi besedami. Temu koraku je sledilo tudi zaključenje češkega deželnega zbora, vsled česar so tudi češki deželni poslanci izgubili imuniteto do nove otvoritve. Nameni so v tem hipu popolnoma nejasni. Baron Bienerth je bil v soboto pol ure na avdienci pri cesarju, ter je poročal o dogodkih v parlamentu in prosil za rok, da poda nove predloge. O vladnih načrtih se razširjajo vsakovrstne govorice, ki pa imajo same kombinacije za podlago. Vsekakor pa bodočnost ni toliko odvisna od Bienerthove, kolikor od ljudske volje.

Bienerthova vlada opravičuje zaključenje državnega zbora s komunikacijem v uradni «Wiener-Zeitung», v katerem pravi, da je poskusila vse, da bi spravila zbornico do rednega dela. Na dnevnem redu so bile predloge največje važnosti, kakor načrt o socialnem zavarovanju, s katerim je vlada namerala izpolniti dejanje pravičnosti proti gospodarsko najslabšim slojem prebivalstva, predlog o podražavljanju železnic, s katerim bi bila vsa prometna politika preurejena ter državna moč povišana, tudi več drugih splošni blagor zadevajotih predlog ni manjkalo in jezikovni zakon, s katerim je hotela vlada spraviti narode ter napraviti konec narodnostnim prepričkom, ki sedaj ovirajo gospodarsko in kulturno življenje z državi. Vse ni nič pomagalo. Nekatere stranke so z nepotrebnimi predlogi onemogočile plodno delo, izzyvale prizore v parlamentu, ki so bili zbornici pred inozemstvom in tuzemstvom v nečast. Da temu napravi konec takoj, ljudski zbornici v prid in ne v škodo, se je vlada odločila k zaključanju, da omogoči parlamentu povratek k dolžnosti in delu; da dá strankam priliko se izstreziti in začeti delo na novo, je vlada storila ta korak; nadaljna usoda zbornice je s tem postavljena v njene roke, od nje bode odvisna njena bodočnost. Tako govori vladna madrost. Ljudska sodba bo pač nekoliko drugačna.

Kriza v ogrskem ministarstvu, o kateri smo že poročali, bode baje rešena na ta način, da odstopi grof Andrassy, oče famozne pluralne volilne pravice; z njim vred bi padel seveda tudi načrt njegove volilne reforme. Ako se bančno vprašanje reši v zmislu neodvisne stranke, potem bi predsednik zbornice Justh prevzel po Andrassyju notranje ministarstvo in bi izdelal nov načrt volilne

reformo. Andrassyjeva ustavna stranka bi se razdrobila, en del bi se združil s stranko neodvisnosti, en del bi ustanovil konservativno stranko na stališču nagodbe iz leta 1867 z grofom Ivanom Zichyjem na čelu — in Andrassy se pripravlja, da prevzame za Aehrenthalom ministristvo vnanjih reči.

O ustavi Bosne in Hercegovine je ministrski predsednik baron Bienerth v odseku povedal, da bo izdelana prihodnja pomlad in da stopi potem takoj v veljavo. Upelje se tudi splošna in direktna (ne pa tudi enaka) volilna pravica za bosanski deželni zbor. Volilci bodo razdeljeni na tri kurije: 1. kurijo tvorijo najvišje obdačeni, diplomirani in člani trgovskih in obrtnih zbornic, 2. kurijo tvorijo mestni in 3. kurijo kmetijski volilci. V tej tretji kuriji bodo imeli volilno pravico tudi oni, ki ne plačujejo nikakega davka. Volilci raznih kurij so razdeljeni nadalje po verskem izpovedanju, upelje se (kakor na Moravskem narodnostni katastrofi) kaster za razna veroizpovedanja. Vsaki konfesiji se odkaže primerno število mandatov, tako da volilci enega veroizpovedanja ne bodo imeli na izvolitev poslancev drugega veroizpovedanja nikakega upliva in bode volilo vsako veroizpovedanje zase svoje poslance. Število poslancev znaša 72. Kompetenca bosanskega deželnega zbora bo večja nego ona avstrijskih deželnih zborov. Zakonodajna oblast bosanskega deželnega zbora obsega pravosodstvo, upravo, finance in davke in dobrodelne uredbe; deželni zbor bo imel tudi proračunsko pravico in pravico kontrole. Ker se investicij posebno za železnice tiče, bo ta bosanska uprava odvisna od avstrijskega in ogrskega parlamenta, katera bode nadzirala investicijsko politiko Bosne in Hercegovine ter jo tudi v resnici vodila. Na vnanjo politiko države ne bo imel bosanski deželni zbor nikakega vpliva. Bosna in Hercegovina si bode sama vzdrževala svojo vojsko, ki tvori del skupne armade. Jamči se prebivalcu osebna prostost, imetje, hišna pravica, tajnost pisem, prostost vere in vesti, prostost shodov in združevanja, prostost izražanja svojega mnenja, prostost prosenj in svobodnega preseljevanja.

Sarajevski «Dan», glasilo srbske samostalne stranke v Bosni, objavlja važen članek o aneksiji, v katerem pravi: «Bag obvaruj Srbijo in Črno goro nepremišljenih korakov! Kajti sodeč po dosedanjih srbskih vladah in politikih bi bili Srbija in Črnogora že davno zaslužili, da izgineta s političnega obzorja. Brez dvoma je, da se avstro-ogrski pripadniki v Bosni in Hercegovini ne bodo dali naščuvati proti svojemu novemu gospodarju; Rusija in Anglija gotovo ne želite vojne, prav tako ne Italija in Francija. Najbolj interesirana Turčija je resila bosensko vprašanje z mirno spravo z Avstro-Ogrsko. V boju Srbije in Črne gore proti Avstro-Ogrski bi tekla naša slovanska kri in končno bi vendar podlegla Srbija in Črna gora. Ali ni bolje, spraviti se z gotovim dejstvom aneksije, s katerim smo se v Bosni in Hercegovini že sprijaznili ter opustiti nepremišljene korake, ki utegnejo samo škodovati srbskemu narodu, nam pa nikakor ne koristijo? — Članek vzbuja veliko pozornost.

Zaradi obnove srbskih častnikarjev Jovanovića in Omčikusa v Sarejevu so hrvatski delegatje v peštanskem drž. zboru vložili interpelacijo na Wekerla, ali hoče storiti v bodoče vse korake, da se taki rramotni dogodki ne bode ponavljali.

Po zaključku lista.

Dunajske deželnozborske volitve. Pri dopolnilnih volitvah za nižjeavstrijski deželni zbor, ki so se vršile v pondeljek, je bil v desetem okraju (Favoriten) izvoljen socialni demokrat Avgust Sigl z 10.894 glasovi proti krščanskemu socialcu Hruzi, ki je dobil 9114 glasov. — V dveh okrajih je prišlo do ožje volitve med krščanskimi socialci samimi. V 7. okraju (Neubau) sta se imela voliti dva poslanca; prvi, Onrfandl, je izvoljen s 6094 glasovi; za drugi mandat je dobil pa oficijelni kandidat krščansko-socialne stranke, Alojzij Völkl 5122 glasov, kandidat nezadovoljnih krščanskih socialcev Nepustil pa 3722 glasov. Med obema bo torej ožja volitev. V Döblingu je krščansko-socialna stranka kandidirala Avgusta Drösslerja, ki je dobil 2529 glasov, vodstvu stranke nasprotni krščanski so pa kandidirali Leopolda Hengla ter oddali zanj 2138 glasov. Ker je bilo oddanih tudi za socialnega demokrata Adameca 1521 in za nemško-demokratskega kandidata Pschiererja 1197 glasov, ni nobeden dobil absolutne večine in med obema krščanskima socialcema bo ožja volitev. V tretjem okraju (Landstrasse) je izvoljen krščanski socialac Nagler.

Italijanska zbornica razpuščena. Italijanski kralj je podpisal dekret, s katerim se razpušča zbornica. Nove volitve bodo 7. marca, ožje volitve 14. marca, parlament se otvori 24. marca.

Prodavanje v Idriji. Vabilo k javnemu predavanju, ki ga priredi podružnica «Unije» avstrijskih rudarjev v Idriji. V soboto, dne 13. t. m. ob 9. uri zvečer v prostorih imenovane podružnice v Idriji. Spored: **Človek — produkt vzgoje?**

V sobotni številki objavimo znameniti govor poslanca sodruga dr. Adlerja o zaključku državnega zbora.

Iz stranke.

Vsem organizacijam jugoslovanske socialno-demokratske stranke!

Nepričakovano zaključnje državnega zbora, s katerim je Bienerthov kabinet hotel rešiti svoj obstanek ne glede na politično in gospodarsko škodo, ki jo prizadene samovoljni čin delavnemu prebivalstvu, je ustvarilo tako resen položaj, da mora delavstvo nemudoma nastopiti z vso odločnostjo, da prepreči novo škodo in eventualno nameravane neustavne korake.

Zaradi tega pozivamo vse politične organizacije, naj nemudoma prirede shode, na katerih povdari delavstvo svoje stališče vpricho zaključnja ljudskega parlamenta. Treba je, da se to izvrši povsod in brez zavlačanja. Prireditve vsakega takega shoda naj se naznani uredništvu „Rdečega Prapora“, kamor naj se tudi poroča o izvršitvi shodov.

Krajevne organizacije, ki žele navodil, govornikov i. t. d., naj se v prvi vrsti obrnejo do odbora svoje deželne organizacije, ali pa naravnost do izvrševalnega odbora. Vsaka organizacija naj skrbi za čim številnejšo udeležbo.

Izvrševalni odbor.

Domače vesti.

Za zizibambule lomi nekdo kopje v «Gorenju», pa jih vabi na Jesenice in v Tržič. Obenem pa hoče Nebodigatreba poučevati socialno demokracijo. V dolgovzmenem članku, ki se odlikuje s popolnim nepoznanjem delavskih interesov, pravi:

«Da pa slovenskemu delavstvu v ogromni večini ne more biti po volji socialna demokracija, je tudi lahko umljivo, kdor pozna natančneje dušo našega poštenega delavca. Slovenski delavec že vsled prirojenega nagona ljubi preveč svojo, sicer zapuščeno, a toliko krasnejšo domovino, da bi jo mogel prodati za par vsakdanjih fraz, ki jih lahko čuje na vsakem shodu slovenske socialne demokracije. V podkrepljenje te naše trditve bi lahko navedli nebroj izgovorov, a jih ne maramo, ker so preobširni. Povdarjamo lahko ravno pri tej priliki, da mora slovenska socialna demokracija zapisati vse svoje nevspehe ravno dejstvu, ker ne upošteva narodnega momenta v isti meri kakor ga na primer upošteva recimo laška ali nemška socialna demokracija.»

Da je slovenskemu delavstvu v ogromni večini po volji socialna demokracija, vemo odtod, ker je že danes velika množica slovenskega delavstva v taboru socialne demokracije in ker naraščajo naše organizacije od dne do dne. Fraza o prodajanju domovine je pa že prestara in preneurna, da bi dobil avtor še patent zanj. Rajši naj bi povedal, kaj ima slovenski delavec v svoji domovini, da bi mogel prodati? Svojo delavno moč in drugega nič. Lepa je že ta domovina, ampak drugi jo imajo v krepiljih, tisti namreč, ki ga izkoriščajo do krvi in ki bi ga s frazami o lepi domovini radi preslepili, da ne bi spoznal svojega bednega položaja. Socialno-demokratski delavec se bojuje za svojo domovino in za človeško življenje v njej, patroni «N. D. O.» ga pa gonijo iz nje v Ameriko in na Prusko in zato je gula hinavščina, če agitirajo z domovinstvom. Kar se pa tiče narodnega momenta, naj prepuste narodnjakarji to skrb le nam. Za rešitev narodnega vprašanja ni še nobena stranka v Avstriji storila toliko resnih korakov, kakor socialna demokracija. In če bi bili vsi Slovenci socialisti, bi bilo tudi v narodnem oziru že vse drugače, kakor je.

Poslanec Hribar je v državnem zboru izrekel besedo, s katero se naj ogromna večina slovenskega naroda, in menda tudi njegovih volilcev, gotovo ne bo strinjala. Dejal je namreč, da se narodna sprava v Avstriji nikoli ne bo dosegla s sporazumom od naroda do naroda, temveč le če se oktroira. Človeku uide včasih z jezika beseda, ki ni porojena v njegovih mislih. Toda v tako važnem vprašanju in na takem mestu se podoben maler gotovo ne primeri poslancu, ki se je pripravil, da razloži v narodnem vprašanju mnenje svojega naroda. Znana je, da se gospod Hribar skrbno pripravlja za svoje govore in zato mora pač smatrati zahtevo oktroiranja za izraz njegovega pravega mnenja. In zaradi tega se mora protestirati proti taki zahtevi ne le v imenu socialno-demokratskih delavcev, temveč v imenu slovenskega naroda sploh. Gospod Hribar zastopa v državnem zboru stranko, ki pravi sama o sebi, da je demokratska. Po navadi pa demokracija ne pričakuje rešitve svojih zahtev od volje neparlamentarne moči, temveč od svojega dela in boja. Demokracija in oktroja sta pojma, ki se nacelema izključujeta. A če bi že imel oportunist več veljave kakor načelo, bi bilo zelo neoportuno od vsiljenega jezikovnega zakona pričakovati vspeh. Za vse, kar dobi narod brez svojega dela kot darilo, velja pravilo „Gospod je dal, gospod je vzel“. Oglejmo si stvar z druge strani. Gospod Hribar stoji na narodnem stališču; a ker ga ni zanesel veter šele včeraj v politično življenje, mu je vsaj približno znano, kakšna čustva goje vlade za Slovence. Narodna pravica,

ki bi jo vlada vsilila Slovincem, bi bila brzkone taka, da bi se ne le nacionalisti, ampak tudi vsi zagovorniki enakopravnosti za njo lahko prav lepo zahvalili. Gospod Hribar sicer argumentira; on zahteva oktroja, ker se po njegovem mnenju narodna sprava ne da doseči z razpravami narodov. Toda če bi bil ljubljanski poslanec ostal dosleden, bi bil moral priznati, da sploh ni druge poti. Bienerthovim jezikovnim zakonom je nasprotoval, ker zahteva zakon za celo državo. S to zahtevo se mi prvi strinjamo. Seveda bi to moral biti temeljit ne pa „okvirni“ zakon, ki bi prepuščal glavno delo deželnemu zborom po želji avtonomističnih gospodov Čehov in Poljakov. Koliko dobrega bi dosegli Slovenci, če bi sklepali o njih pravicah koroški in štajerski deželni zbor, si je lahko sešteti na prste. Državni zbor je edina korporacija, v kateri so zastopani vsi narodi in samo tam je mogoče, izdelati zakon, ki bi bil pravičen vsem. Samo če morajo vsi narodi sesti k mizi in urediti vprašanje za celo državo, morajo spoznati in priznati, da ima vsak narod svoje večine, pa tudi svoje manjšine. In v takem okvirju mora narod, ki hoče zavarovati svoje večine, priznati varstvo tudi manjšinam drugih narodov. A to je glavna točka vsega vprašanja. Reševanja teh vprašanj pa zlasti mali narod ne sme prepustiti samovolji vlade. Ko so Jugoslovani glasovali za socialno-demokratski predlog o ureditvi jezikovnega vprašanja, so bili na pravi poti. Ko je pa Hribar zahteval oktroja, je ustrelil velikega političnega kozla.

«Slovenska ljudska Stranka» uganja z zaključanjem državnega zbora brezprimerno hinavščino. Njen državnozborski klub je sklenil sledečo izjavo:

«Slovenski klub odobrava, da se je državni zbor zaključil in tako rešil ljudski zastop iz sramotnega položaja, ki je bil škodljiv ljudskemu blagru in kvarljiv državnim financam. Vlada se poziva, da vstvari predpogoje za uspešno delovanje parlamenta in potem čimprej zopet skliče državni zbor.»

Izjava sama po sebi je neodkritosrčna, ker je smešno, pozivati vlado, da vstvari predpogoje za uspešno delovanje državnega zbora, ko je znano, da ni storila vlada doslej nobenega koraka v ta namen. Največja hinavščina pa tiči v zahtevi, da se čimprej zopet skliče državni zbor. Klerikalni stranki ni prav nič ležeče na tem, da bi delal sedanjí parlament, ampak njena srčna želja je, da se razbije. Izjavi pa dodaje «Slovenec» komentar, s katerim dela amerikansko reklamo za svojo stranko. Katoliški list pravi, da je «Slovenski klub» s to svojo izjavo «pravilno in točno označil položaj» ter kriči: «Ni je stranke, ki bi bila zadela tako v črno kakor «Slovenski klub». Ta baharija diši tako, da posega človek po robcu. Političnega položaja ne označuje ta izjava prav nič, temveč je na las podobna stališču, ki so ga klerikalci zavzeli o socialnem zavarovanju. Zadela pa ni prav nikamor, kajti drugi del izjave je navadna fraza. Kako naj vlada vstvarja predpogoje za uspešno delovanje parlamenta, če parlamenta ni? «Slovenec» si hoče pomagati iz te zagate s tem, da pruje. Zaletava se seveda v socialno-demokratsko stranko in po svoji stari navadi laže. Vsega je po njegovem mnenju kriv opravičnik in socialisti, ki ne dovolijo reforme opravičnika. Prva laž je ta, da so socialni demokratje povsem jasno povedali v odseku, da priporočajo preosnovo opravičnika, seveda tako, ki ne izroča parlamenta absolutni volji večine in vlade. Druga laž je pa ta, da je Steinwenderjev načrt opravičnika hotel onemogočiti nujne predloge in takozvano tehniško obstrukcijo, da je hotel dati vladnim načrtom prvenstvo in uničiti iniciativo strank v parlamentu; vse to pa nima nič opraviti s tisto trobentarsko obstrukcijo, ki so jo uganjali česki radikali. «Arbeiter-Zeitung» razlaga prav dobro, da je zoper rabo bobnov in zvoncev, zoper pištole in smrdeče bombe, ki bi jih tudi lahko kdo privlekel v zbornico, potreben hišni red, da pa nima to nič opraviti z opravičnikom. Če bi slo po volji klerikalcev, bi seveda povsod vpeljavali take opravičnike, kakršnega ima Lueger in kakršnega so napravili v tranjskem deželnem zboru. Ampak to niso določbe za vzdrževanje reda, temveč za absolutizem vladajočih strank.

Krščanske socialce hvalijo naši klerikalci vedno kot vzorno organizirane delavce in s tako hvalo vabijo delavstvo na svoje limanice. Kakšno vlogo igrajo krščanski socialci v resnici, pa najbolje izvedemo, če jih slišimo same, kadar so malo jezni. Tako je bilo na primer dne 24. januarja, ko so imeli dunajski «krščanski» shod v Hernalsu zaradi deželnozborskih volitev. Gospodje so zahtevali mandatov za krščansko-socialne delavce, pa jih zopet niso dobili. Tedaj je vzbujal znani Kunschak, pa je očital vodstvu stranke in Geßmannu, da niso izpolnili ničesar, kar so obljubovali delavcem, da si se je krščansko-socialno delavstvo vedno samo v interesu krščansko-socialnih delodajalcev bojevalo proti socialnim demokratom. Končno je shod sklenil resolucijo, ki pravi, da se «krščansko-socialna stranka poslužuje delavstva samo kot glasovalnega materiala, da se pa na vso moč brani, da bi delavstvo dobilo v stranki kaj več vpliva.» Na Dunaju se jim torej polagoma odpirajo oči; pa se jim bodo tudi pri nas. Le nekoliko potrpljenja!

Strokovni pregled.

Občni zbor podružnice kamnosekov v Ljubljani se je vrátil 30. januarja zvečer v gostilni Internacional. Poročila načelnika, blagajnika in kontrole so se vzela na znanje pa izvolil se je nov odbor, ki nam je porok za dobro delovanje podružnice. — O organizaciji je predaval sodr. Anton Kristan.

Nizke cene! Velika suknena zaloga!

Priporočljiva slovenska trgovina za moško in žensko blago pri 52-13

sv. Cirilu in Metodu
Ljubljana, Lingarjeve ulice 1.

Telefon št. 177 52-20

L. Tomažič
zaloga piva
v Spodnji Šiški pri Ljubljani.

Gosp. gostilničarjem in p. n. slavnemu občinstvu priporočam
zagrebaško in
:: ošeško pivo ::

Telefon št. 177

J. Jax & sin
= LJUBLJANA =
Dunajska cesta št. 17
priporočata svojo bogato zalogo
šivalnih strojev
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji „ADLER“.
Vozna kolesa.
Ceniki zastonj in franko. 24-7

35 letni velik
uspeh! 52-12
Močan želodec,
pravilno prebavo
ter odprtje telesa
se doseže, ako se uporablja mnogo-
krat odlikovano
želodčno tinkturo
lekarna Piccolija
Ljubljana, Dunajska cesta.
Steklenica 20 v. Naročila po povzetju.

Zahtevajte
po vseh gostilnah,
kavarnah in
brivnicah

„Rdeči Prapor“

Prva slovenska ::
:: modna trgovina
za gospode
Engelbert Skušek
Ljubljana
Mestni trg št. 19
se najtopleje priporoča.
104-34

AUSTRO-AMERICANA

Putniki v Ameriko
Kateri želijo dobro po ceni in
za neslajno potovati naj se obrnejo
na
Simona Kmeteka
v Ljubljani Kolobvarke ulice 22
Kotvorstva Poljanika dajo se brezplačno

GRIČAR & MEJAČ, Ljubljana

Prešernove ulice št. 9

priporočata v največji izbiro po najnižjih cenah 24-8
obleke za gospode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike za gospode in
dečke, žakete za dame, paleto za dame, plašče za deklice.

Največja zaloga, najboljše in najcenejše tvrdka za
naročevanje ozir. nakupovanje!

Čopčev za pleskarje, sobne slikarje, zidarje, mizarje.
Lakov, pristnih angleških za vozove.
Emajlne prevlake, pristne, v posodih po 1/2, 1/4, 1/8
in 1 kg. 104-17
Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in naj-
lepše mazilo za trde in mehke pode.
Voščila, štedilnega, brezbarvnega in barvastega za
pode; najcenejše in najboljše.
Rapidola, pripravna za vsakovrstne prevlake.
Brunolina za barvanje naravnega lesa in pohištva.
Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Maščobo za usnje.
Oljnatih barv, priznane najboljše.
Oljnatih barv v tubah, g. dr. Schönfelda.
Firneža, prirejenega iz lanenega olja, kranjskega.
Steklarskega kleja, pristnega, zajamčeno trpežnega.
Glisa, alabasterskega in štukaturnega.
Karbolineja, najboljše.
Fasadnih barv za apno.
Barv, suhih, kemičnih, prstenih in rudninskih.
Kleja za mizarje in sobne slikarje.
Vzorcev za slikarje, najnovejših.

Ustanovljeno 1. 1832. **Adolf Hauptmann v Ljubljani** Ustanovljeno 1. 1832.
I. kranjska tovarna oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleja.

Dolnška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

Telefon šte. 168. v Ljubljani Telefon šte. 168.

priporoča svojo
izborno pivo v sodcih in steklenicah.
ZALOGA V SPODNJI ŠISKI. 52-1

Milko Krapeš

urar in trgovec z zlatino, zapriseženi
sodnijski cenilec, Ljubljana, Jurčičev trg 3

priporoča svojo bogato zalogo različnih stenskih in
žepnih ur, kakor tudi zlatih in srebrnih verižic, uhanov
in prstanov. V zalogi imam tudi gramofone in plošče
s slovenskimi napevi in godbo. Z ozirom na bližajočo
se božično in novoletno praznike, naj nihče ne zamudi
te prilike, ker bom prodajal po znatno nižjih cenah.
Malo dobička, veliko prometa! Cenike pošiljam zastonj
in poštne prosto! 52-13

BLUZE v težki svili, volni in
drugim modnim blagu,
v krasnih modelih, naj-
novejša modna krila, ko-
stume, dežna plašče, otroške obleke, krstno opravo,
prepdasnike, vsevrstno perilo in druga oblačila. Naj-
finejše otroške kapice, klobučke, plaščke, pariške modro,
nogavice, rokavice, jopice in druge pletenine. — Fine
zavratnice, naramnice, ovratnike, srajce in drugo pe-
rilo za gospode priporoča največja narodna konfekcija

M. Krištofič-Bučar

Stari trg 28 Ljubljana Stari trg 28
Zunanja naročila se izvršujejo takoj in ceno. Cene
radi male režije brez konkurence. 52-14

Velika in moderna
: zaloga oblek :
= za gospode, dečke in otroke =
A. KUNC
LJUBLJANA, Dvorni trg št. 3
:: (na vogalu Židovske ulice). ::
Strokovnjaška postrežba z iz-
bornimi izdelki, po nizkih, stalnih,
na vsakem predmetu ozna-
:: čenih cenah. ::
24-7
Naročila po meri točno in
:: priznana dobro. ::